

**Paredzētās darbības – vēja parka „VPSP” būvniecība –
ietekmes uz esošajām ainavu kvalitātēm Saldus novada
Kursīšu un Novadnieku pagastā novērtējums**

Pasūtītājs:

SIA „Estonian, Latvian & Lithaunian
Environment”

Eksperts:

Mg. arch. Gunita Čepanone,
sertificēta ainavu arhitekta
Sert. Nr. 45-2011

2022. gads

Saturs

1. Vispārīga informācija
2. Paredzētās darbības apraksts
3. Pētāmās teritorijas un tās apkārtnes ainavas raksturojums un novērtējums plānotās darbības kontekstā
4. Secinājumi un rekomendācijas
5. *Pielikums Nr. 1:* fotofiksācijas ar Mažeiku vēja parka vizuālo saskatāmību atkarībā no skatu līnijas garuma
6. *Pielikums Nr. 2:* Gunitas Čepanones sertifikāts ainavu arhitektūrā

1. Vispārīga informācija

Atzinums vēja elektrostaciju parkam (turpmāk tekstā – VES) sagatavots, pamatojoties uz Vides pārraudzības valsts biroja lēmumu Nr. 5-02/10 par ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras (turpmāk tekstā IVN) piemērošanu un sastādīto programmu Nr. 5-03/2 ietekmes uz vidi novērtējumam vēja elektrostaciju būvniecībai Saldus novada Novadnieku, Kursīšu un Zaņas pagastā.

Atzinuma mērķis – sniegt slēdzienu par paredzētās darbības ietekmes būtiskumu uz apkārtnes ainavu un rekomendācijas par nepieciešamajiem pasākumiem, ja plānotā darbība tiks realizēta.

Pagaidām Latvijā nav noteikts vienots regulējums ietekmes uz ainavu novērtēšanai. Eksperti savā praksē izmanto gan metodes, kas balstītas uz jau gataviem šabloniem (tabulām), kur tiek vērtēti konkrēti ainavu raksturojoši kritēriji, gan paņēmienus, kas saistīti ar ainavas un to kvalitāšu aprakstīšanu, klasificēšanu un novērtēšanu. Metodes tiek izvēlētas atkarībā no pētāmā apjoma, mērķa un problemātikas.

Liela nozīme ir arī saistošajiem normatīvajiem aktiem un regulējumiem. Ainavas aizsardzības, pārvaldības un plānošanas pamatnostādnes šobrīd pamatā tiek uzraudzītas un regulētas ar dažādu plānošanas dokumentu palīdzību, piemēram, ilgtspējīgas attīstības stratēģijām reģionālā līmenī, teritorijas plānojumam vai dažādiem nozaru (tematiskajiem) plānošanas dokumentiem administratīvo teritoriju (pašvaldību) līmenī, kā arī individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem un ainavu ekoloģiskajiem plāniem lokālā līmenī, kas ir saistoši aizsargājamām un vērtīgām teritorijām. Tāpat Latvijā ainavas politikas īstenošanā saistoša ir Eiropas ainavu konvencija.

Konkrētajā situācijā tika pielietota metode, kas balstīta uz ainavas vizuālās struktūras izpēti, izmantojot raksturošanas un novērtēšanas metodi. Tās ietvaros tika veikta:

- teritorijas apsekošana klātienē;
- kartogrāfiskā un grafiskā materiāla izpēte;
- saistošo normatīvo aktu apzināšana;
- teritoriju ar aizsargājamu ainavu statusu vai ar īpaši vērtīgām ainavas iezīmēm apzināšana;

- ietekmes novērtēšana no publiskiem ceļiem;
- potenciāli sensitīvo vietu apzināšana, piemēram, apdzīvotas vietas (lauku ciemi un viensētas), kultūrvēsturiskie pieminekļi un rekreācijas objekti;
- vizuālās ietekmes zonu noteikšana, kas pilnvērtīga priekšstata par sagaidāmajām izmaiņām gūšanai papildināta ar sagatavotām fotomontāžām par pētāmo objektu, kā arī vizuālo informāciju no blakus esoša – jau izbūvēta – vēja parka.

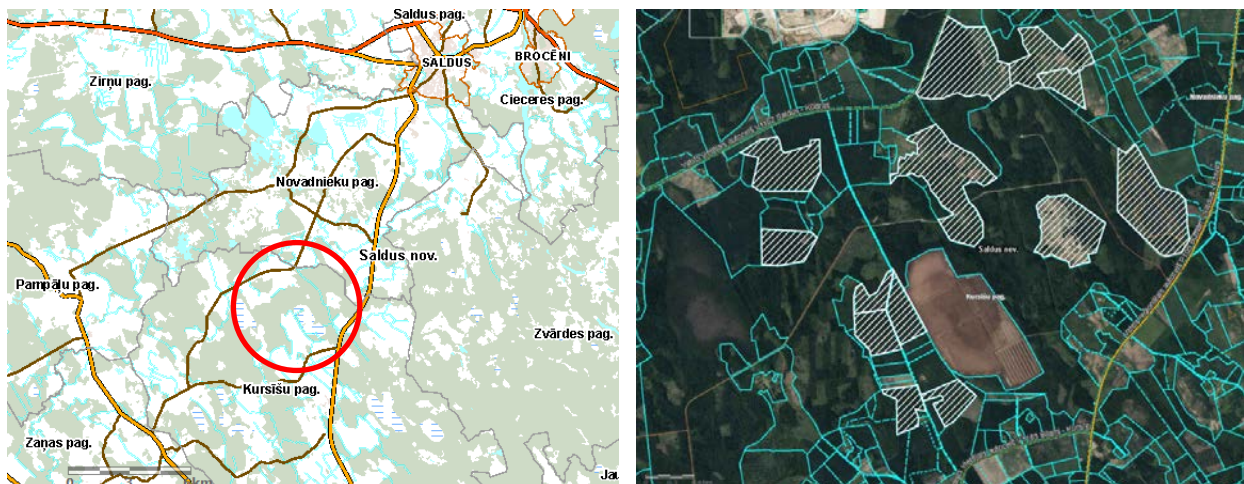
Fotomontāžas sagatavotas izmantojot vizuālās modelēšanas programmu WindPRO 3.5., kur attēlu sagatavošana tiek veikta ar 3D modelēšanas risinājumiem, ņemot vērā pētāmās teritorijas virsmas un apauguma augstumu, kā arī projicējot plānotās vēja elektrostacijas to reālajā mērogā. WindPRO 3.5 ņem vērā gan attēla uzņemšanas vietu, gan laiku, attēlojot vēja elektrostacijas atbilstošos apgaismojuma apstākļos. Pirms fotomontāžu sagatavošanai izmantoto fotoattēlu uzņemšanas tika veikta teritorijas priekšizpēte, modelējot teorētiskās vizuālās ietekmes zonas, kur izmantojot pētāmās teritorijas 3 dimensiju zemes virsmas un apauguma modeli, datus par staciju novietojumu un izmēru, tika noteiktas teritorijas, no kurām stacijas būs iespējams saskatīt. Balstoties uz teorētiskās vizuālās ietekmes zonu atlases rezultātiem tika noteiktas teritorijas, no kurām sagatavojamas fotomontāžas.

Paredzētās darbības realizācijas gadījumā saskaņā ar IVN sniegto informāciju konkrētajā apvidū plānots uzstādīt 12 stacijas. Izvērtēšanai piedāvātas 19 staciju vietas, kas, pamatojoties uz saņemtajiem nozaru speciālistu atzinumiem un rekomendācijām, tiks optimizētas līdz 12 vienībām.

Papildus plānots realizēt darbus, kas saistīti ar nepieciešamās infrastruktūras izbūvi – pievadceļu, apkalpes laukumu un tehnoloģiski nepieciešamo inženiertīklu pārbūvi un/vai izbūvi.

Pēc sākotnējās informācijas, plānoto darbību bija paredzēts realizēt plašākā teritorijā, taču, pamatojoties uz ekonomisko aspektu un tuvumā esošajām dabas vērtībām, tā tika samazināta.

Šobrīd paredzēts, ka VES būvniecības gadījumā tiktu skarti 13 zemesgabali, kas atrodas Kursīšu un Novadnieku pagastā.

Objekta novietojums apkārtnes kontekstā. Kadastra kartē ar baltu svītrojumu iezīmēti 13 plānotās darbības skartie zemesgabali.

Plānotās darbības teritorija ģeogrāfiski atrodas DR virzienā no Saldus, aptuveni 15 km attālumā no Latvijas-Lietuvas robežas.

Atbilstoši pētāmajai teritorijai saistošajam Saldus teritorijas plānojumam 2013.–2025. gadam plānotā darbība skar teritorijas, kas saskaņā ar atļauto izmantošanu ir meža teritorijas (M) un lauku zemes (L), tajā skaitā vietējas nozīmes augstvērtīgās lauksaimniecības teritorijas.

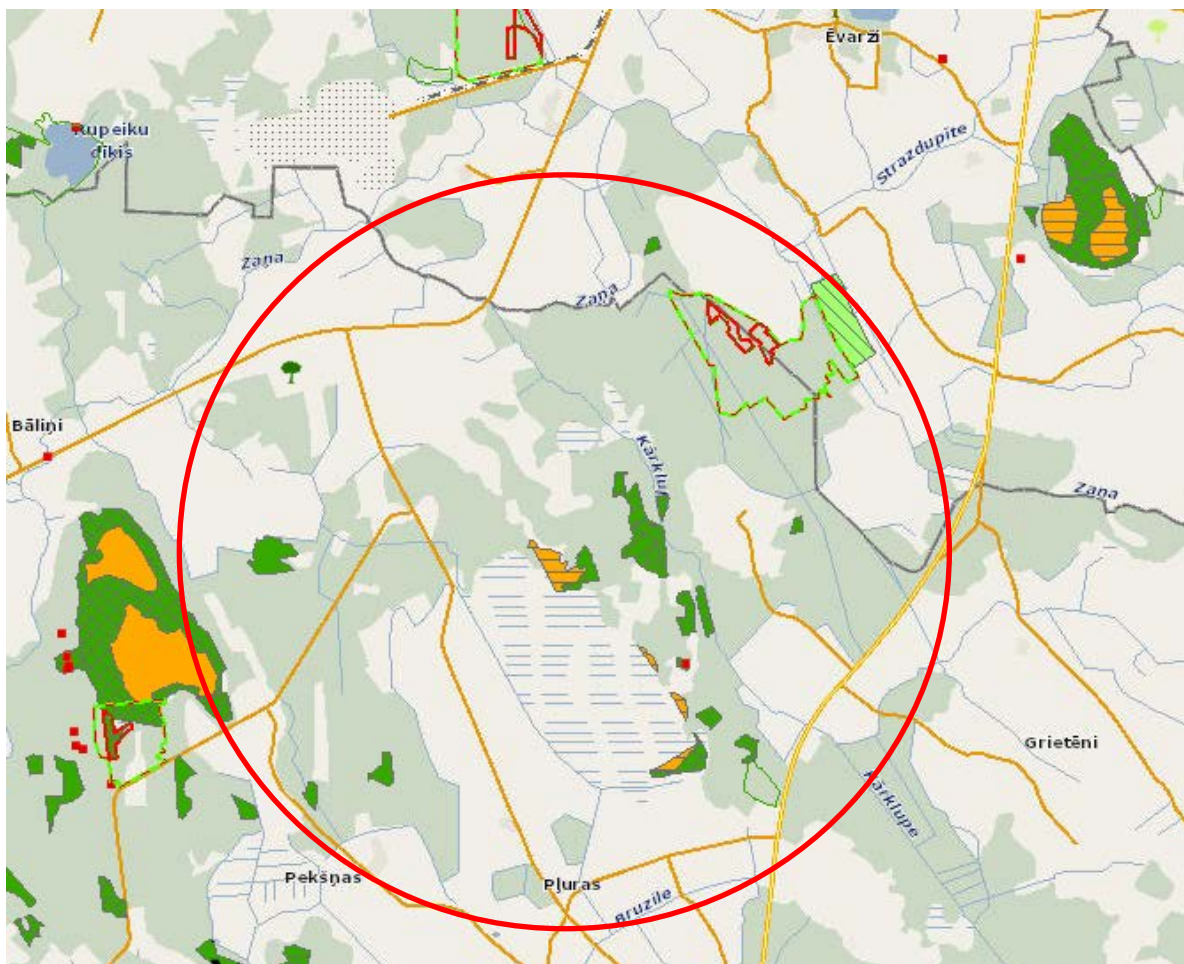
Fragments no Saldus novada teritorijas plānojuma atļautās izmantošanas kartes.

Atļautās izmantošanas kontekstā teritorijas plānojumā netiek noteikti papildu nosacījumi VES izveidei konkrētajās zonās. Vispārīgas vadlīnijas šo parku izveidei ir izvirzītas Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu 3.13. nodaļā „Prasības

alternatīvo energoapgādes objektu izvietojumam”, kas paredz: vēja elektrostaciju ar jaudu virs 10 kW izvietojumam nepieciešams izstrādāt detālplānojumu un veikt sabiedrisko apspriešanu.

Saskaņā ar dabas datu pārvaldījuma sistēmā „OZOLS” pieejamo informāciju plānotās darbības tiešā tuvumā atrodas vairākas aizsargājamas teritorijas, piemēram, īpaši aizsargājami purvu, mežu un pļavu biotopi, kā arī mikroliegumu teritorija. Pētāmajam apvidum ZR pusē atrodas dižkoks – parastais ozols. Tuvākā „NATURA 2000” teritorija atrodas ZR virzienā – tas ir dabas liegums „Sātiņu dīķi”, kas, mērot pa taisni no ārējās robežas malas līdz tuvākajai plānotās darbības tiešā veidā skartajai teritorijai, atrodas nepilnu 4 km attālumā. Šīs teritorijas dabas vērtības ir nozīmīga vieta ligzdojošiem un migrējošiem ūdensputniem, plēsējputniem un melnajam stārķim. Tur konstatētas arī vairākas retas sikspārņu sugas.

Plānotās darbības ietekmes novērtējums uz šo un citām apkārtnē esošajām aizsargājamām teritorijām ir atbilstošās nozares speciālistu kompetencē.

- valsts nozīmes
 Veci vai dabiski boreāli meži, 9010*
 Stagnāju meži, 9080*
 Purvaini meži, 91D0*
- Neskarti augstie purvi, 7110*
 Mikroliegumi
- Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās, 7120
 Mikroliegumu buferzonas
 Sugām bagātas ganības un ganības pļavas, 6270*

Fragments no dabas datu pārvaldījuma sistēmas „OZOLS”.

Apsekojot teritoriju un iepazīstoties ar Saldus novada tūrisma karti (<https://turisms.saldus.lv/kartes-un-celvezi/>), secināms, ka pētāmās teritorijas tiešā tuvumā nav īpaši vērtīgu kultūrvēsturisku objektu vai citu nozīmīgu tūrisma punktu. Aptuveni 5 km attālumā ZA virzienā pie autoceļa P105 atrodas Saldus Vācu karavīru kapi, kas ir veidoti kā memoriālais parks, kurā apbedīti aptuveni 26 000 vācu karavīru.

2. Paredzētās darbības apraksts

Realizējot paredzēto darbību, konkrētās teritorijas robežās plānots uzstādīt 12 vēja elektrostacijas.

Šobrīd saskaņā ar saņemto informāciju parka realizācijai nav izvēlēts noteikts staciju tips, taču ir apzināti četri staciju modeļi, kas piemēroti izmantošanai konkrētā VES attīstībā. Atzinuma sagatavošanā tiek vērtēts ražotāja „Vestas” modelis, kas no pārējiem potenciālajiem produktiem ir visaugstākais – masta augstums sasniedz 169 m, rotora diametrs 162 m, līdz ar to stacijas augstākajā pozīcijā tiks sasniegts 250 m augstums. Tādējādi no vizuālā aspekta ietekme atzinumā tiek vērtēta pēc maksimālajām staciju dimensijām.

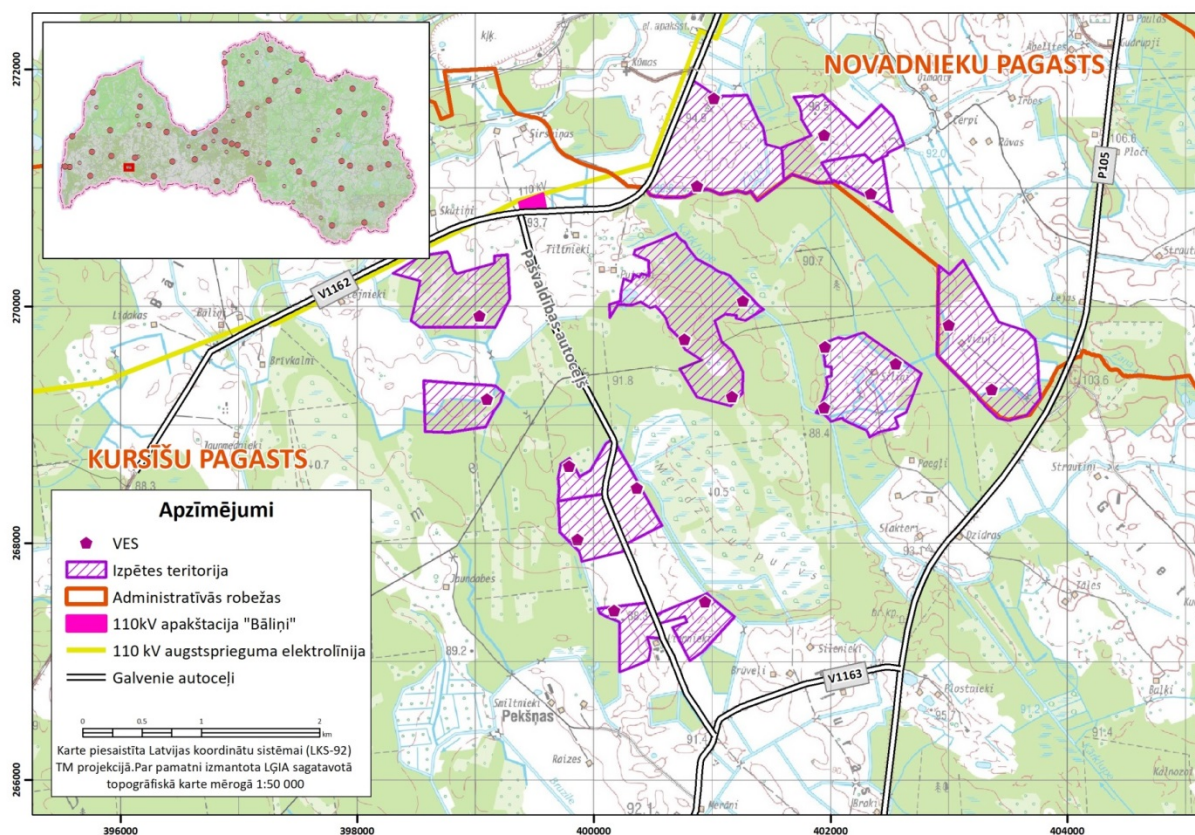
Vietās, kur tas ir nepieciešams, tiks nodrošināta atbilstoša infrastruktūra, pārējā neskartajā teritorijā pēc būvniecības darbu pabeigšanas paredzēta teritorijas rekultivēšana, kā rezultātā tiks nodrošināta tās izmantošana atbilstoši līdzšinējai funkcijai, kas lielākoties ir saistīta ar lauksaimniecību.

Tā kā zemesgabali, kuros plānots izvietot stacijas, atrodas izklaidus, nevis koncentrējas lokāli vienuviet, vizuālās ietekmes novērtēšanai jāvērtē viss apvidus kopumā, un tas aptver apmēram 20 km² plašu teritoriju. Vizuāli fiksējamas robežas VES teritorijai nav, taču blakus esošie ceļi ir noteicošais faktors teritorijas vizuālajai pārredzamībai. Vairāk uz ziemeļiem un rietumiem tas ir valsts vietējas nozīmes autoceļš V1162 (Saldus–Kūdras), austrumos – reģionālais autoceļš P105 (Butnāri–Saldus–Ezere), dienvidos – autoceļš V1163 (Silaiņi–Kursīši). Vērtēšanā iekļaujams arī pašvaldības ceļš, kas ved cauri pētāmajam apvidum un savieno autoceļu V1163 un V1162.

Aptuvenais solis viena zemesgabala robežās starp vēja ģeneratoriem ir 500 m, bet dažādu zemesgabalu robežas izvietojas 1,5–2 km attālumā cits no cita. Aptuvenais attālums staciju novietojumam attiecībā pret ceļiem ir apmēram 500 m, kas, pamatojoties uz cilvēka vizuālās uztveres īpatnībām, šāda apjoma objektus, izvietotus ainavā, ļauj uztvert pietiekami detalizēti. Tā kā maksimālais sasniedzamais vēja stacijas augstums ir 250 m, tad no ainaviskā viedokļa piemērots attālums skatam uz VES būtu sākot no 750 m attālumu mērot no tuvākās stacijas vietas, kas atbilst skata līnijas garuma un aplūkojamā objekta augstuma attiecībai 3:1. *Minētā attiecība pieņemta, pamatojoties uz Dr. arch. Aijas Ziemeļnieces sagatavotā lekciju konspekta „Estētiskā kvalitāte ainaviskajā telpā” kursam „Ainaviskās telpas problēmas” (Jelgava: Latvijas Lauksaimniecības universitāte, 1998.) sadaļu „Vizuālās uztveres īpatnības”. Šajā attiecību skatā paveras plašāka*

kopainava un objekti tajā kļūst gleznieciskāk uztverami. Tas izskaidrojams ar faktu, ka, atkāpjoties no kāda objekta, palielinās uztveramo ainavu elementu daudzums un skatāmais objekts kļūst par skata vienu no elementiem, kas iekļaujas kopējā ainavā.

Saskaņā ar kartogrāfisko informāciju visvairāk staciju paredzēts izvietot meža teritorijā, tiešā meža teritoriju tuvumā vai tā ielokā. Atbilstoši piedāvātajam staciju izvietojumam 15 stacijas izvietojas Kursīšu pagastā, četras – Novadnieku pagastā.

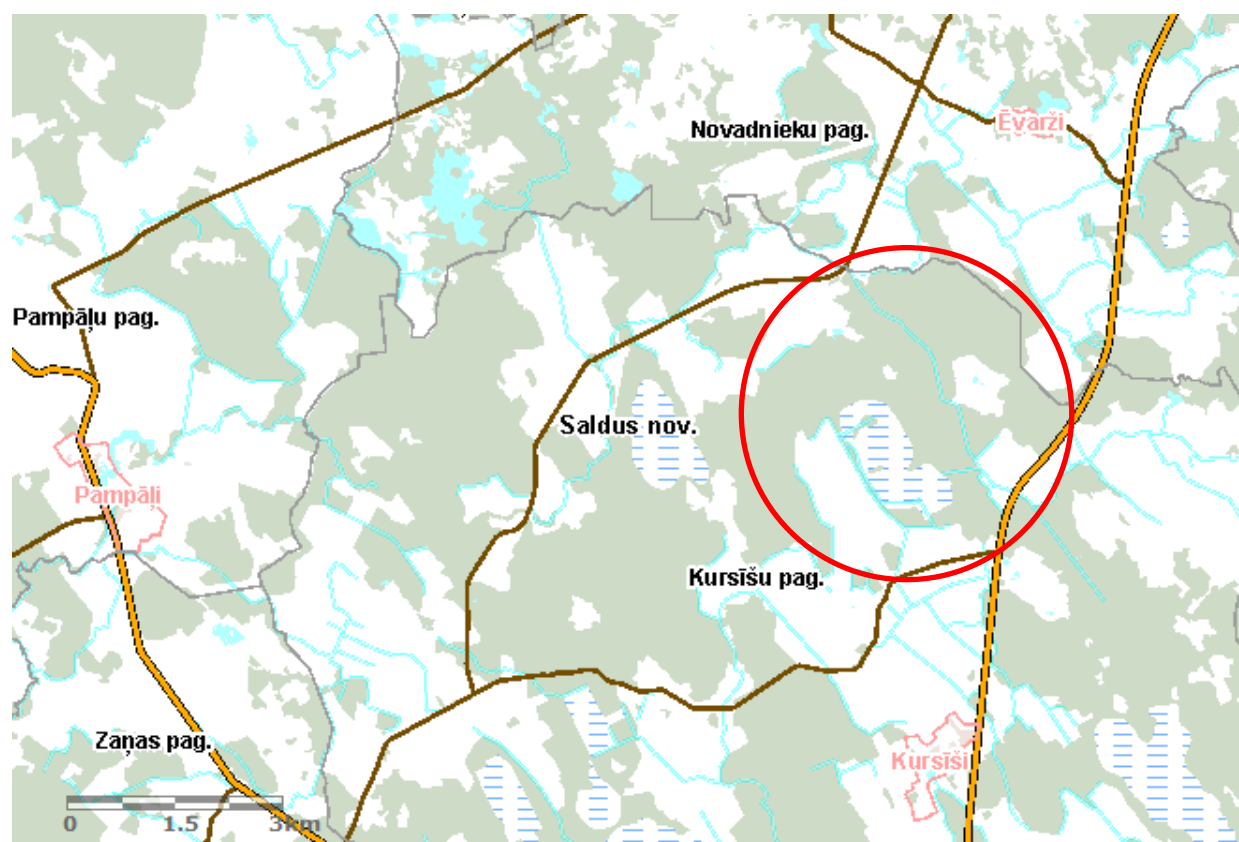

Piedāvātais staciju izvietojums ar 19 stacijām, no kurām realizējamas 12.

Tuvākās nozīmīgākās apdzīvotās vietas – lauku ciemi – ir Ēvarži, Kursīši un Pampāļi. Vistuvāk atrodas Ēvarži – aptuveni 2 km uz ZA no plānotās teritorijas.

Šie ciemi ir nelielas lauku apdzīvotas vietas, kuru pirmsākumi meklējami vēl muižu laikos, piemēram, Pampāļu ciems, taču pamatattīstību tie piedzīvojuši padomju gados kā

kolhozu centri. To apliecina apbūves plānojuma struktūra un arī tās apbūves raksturs, kam nav pamanāmas arhitektoniskās vērtības.

Valsts zemes dienesta kartes pamatne ar tuvāko apdzīvoto vietu (ciemu) atrašanās vietu attiecībā pret plānotās darbības teritoriju.

Plānotās darbības kontekstā jāuzsver, ka urbāna vide kopumā daudz vieglāk ļauj integrēt jaunus objektus, jo tā ir telpiski piepildītāka un retāk paver iespējas plašiem un tāliem skatiem uz apkārtni. Konkrētajā situācijā lielāka uzmanība būtu jāpievērš tieši lauku viensētām, kas kopumā no ainaviskā viedokļa uzskatāmas par vērtīgu kultūrainavas daļu un ir ciešākā vizuālā saiknē ar plānotās darbības skartajām teritorijām un lauku apvidu kopumā.

3. Pētāmās teritorijas un tās apkārtnes ainavas raksturojums un novērtējums plānotās darbības kontekstā

Saskaņā ar Oļģerta Nikodemusa sastādīto ainavu karti, kas balstīta uz vidienes ģeomorfoloģiskajām īpatnībām, pētāmais apvidus ietilpst mālaino limoglaciālo un morēnas līdzenumu āraines ainavā, kas pieder pie līdzenuma ainavas tipa (*Nozares pārskats rajona plānojuma izstrādāšanai „Ainavu aizsardzība”*; VARAM: 2000). Tai ir raksturīga plakana reljefa virsma, savukārt ainavsegā dominē lauksaimniecības zemes, kas mijas ar mazākiem vai lielākiem meža masīviem, kuri vietām papildināti ar koku puduriem. Līdz ar to šādā ainavā biežāk sastopami plaši un atvērti skati, kur meža teritorijas vizuāli iezīmējas kā tuvāk vai tālāk izvietotās horizonta līnijas. Latvijas līdzenuma ainavā šāda veida ainavu struktūra ir sastopama samērā bieži, līdz ar to vairāk tā raksturojama kā tradicionāla, nevis unikāla ainava.

Apsekojot pētāmo teritoriju klātienē, secināts, ka no vizuālā aspekta apvidū ir vērojamas arī estētiskas ainavas iezīmes, jo, lai arī šāda veida ainava ir pakļauta intensīvai antropogēnai slodzei, tās kopējā struktūrā ir sastopamas kultūrainaviskas iezīmes, tostarp saglabājušies lauku ceļi, viensētas un citi ainavai nozīmīgi elementi. Tāpat atsevišķās vietās konkrētajā apvidū vērojami nelieli pacēlumi, kas paaugstina ainavas estētisko kvalitāti, veidojot viegli viļņotu līdzenuma ainavu. Šāda reljefa klātbūtne, visticamāk, izskaidrojama ar to, ka apvidus dienvidos saslēdzas ar vēl citu ainavu tipu – mežāru morēnas pauguraini, kas tālāk pāriet smilšmālu un mālsmilts mežāru viļņainē, kur arī apaugumā vērojami blīvāki un plašāki meža masīvu fragmenti, līdz ar to biežāk sastopami slēgtāki skati.

Uz „Google maps” satelītkartes pamatnes izveidota vispārīga ainavu zonu shēma.

Izvērtējot gan pētāmo teritoriju, gan tuvāko tās apkārtni, secināts, ka kopējās ainavvides pamatā ir trīs ainavu telpas: agroainava, mežu ainava un ceļu ainava. Savstarpēji mijiedarbojoties, tās veido vienotu konkrētā apvidus ainavvides telpu. Savukārt kā atsevišķas ainavu zonas konkrētajā apkārtne varētu izšķirt ūdens ainavu un ražošanas jeb rūpniecisku ainavu.

Pie ūdens ainavu zonām, kas ir unikāls ainavu tips, var pieskaitīt gan dīķus un nelielos ezeriņus, gan sīkupītes, piemēram, Zaņu, Kārklupi, kas vietām pat nepamanāmi izvijas cauri apvidus teritorijai.

Pie ražošanas ainavas var pieskaitīt ne tikai atsevišķas tehniskās apbūves zonas, bet arī kaļķakmens ieguves karjeru un Meldziru purvu, kur vēl aizvien aktīvi notiek derīgo izrakteņu ieguve. Lai arī tās ir vizuāli norobežotas un grūti pieejamas no publiskiem skatpunktiem, vismaz lokālā līmenī tām ir zināma ietekme uz apvidus kopainavu.

Lai sniegtu priekšstatu par konkrētā apvidus ainavas raksturu un raksturīgajām ainavas īpatnībām, turpmāk tiks apskatīti atsevišķi fiksēti skati no konkrētā apvidus.

Skats no autoceļa P105 ar vērsumu dienvidu virzienā. Plašs atvērts skats ar izteikti lineāru un tālu skatu perspektīvu. Dominējošā ir agroainava. Meža siluets tālumā iezīmē horizontu. Savukārt abās ceļa pusēs redzami koku puduri, kas izvietojušies izklaidus, un lauku dzīvojamā sēta labajā pusē konkrētajam skatam vāji, tomēr piešķir mozaīkainavas iezīmes. Skatam ir tipisks līdzenuma ainavas raksturs.

Skats no autoceļa V1163 netālu no Meldziru purva ar vērsumu austrumu virzienā. Šeit paveras lauku ainava ar estētiskām iezīmēm. Līkumotais lauku ceļš ar blīvo koku puduri skata kreisajā pusē un nelielo koku grupu vidusdaļā, kā arī tālumā saskatāmo viensētu kopumā paver skatu ar kultūrainaviskām iezīmēm. Šis skats vērtējams kā ļoti pievilcīgs.

Skats no pašvaldības ceļa, kas ved gar Meldziru purvu, savienojot autoceļu V1163 un V1162. Skata vērsums – ziemeļu virzienā. Šeit paveras plašs un atvērts skats, kas dziļumā noslēdzas ar meža horizontu. Kreisajā pusē esošā blīvā koku audze piešķir nelielu dinamiku, tādējādi nedaudz paaugstinot ainavisko vērtību, taču lineārais zemes ceļš ainavai piešķir tehnisku raksturu. Tas, visticamāk, izbūvēts 19. gadsimta vidū tehniskai lietošanai funkcionālu apsvērumu dēļ. Skatam labajā pusē aiz kadra paliek blakus esošais Meldziru purvs.

Skats ar viensētu. Tas labi atspoguļo esošā apvidus lauku apbūves principu. Šajā apvidū viensētas izvietojušās izklaidus un sastopamas samērā reti, jo liela daļa laika gaitā ir izzudušas, aiz sevis atstājot vien lielākus koku pudurus. Savukārt tās viensētas, kas ir saglabājušās, visbiežāk atrodas lauku vidū un no apkārtnes ir norobežotas ar blīvākiem vai retākiem koku un krūmu stādījumiem. To apbūves struktūras pamatā ir ne tikai savrupas dzīvojamās ēkas, bet arī lielākas saimniecības. Apsekojot apvidu, secināms, ka esošajās lauku sētās vizuāli nav saskatāmas nozīmīgas kultūrvēsturiskas un/vai arhitektoniskas vērtības, taču to esība viennozīmīgi uzskatāma par vērtīgu kultūrainavas noteicošu elementu.

Skats uz Zaņas upi. Konkrētajā apvidū sastopamās upītes ir nelielas, šauras un brīžiem pat grūti atšķiramas no nedaudz aizaugušāka novadgrāvja. Taču atsevišķi līkumi, ko tās met gar lauku malu, un vietas, kur tās šķērso lauku ceļu, ir papildu ainavas elements, kas paaugstina kopējās ainavvides vērtību.

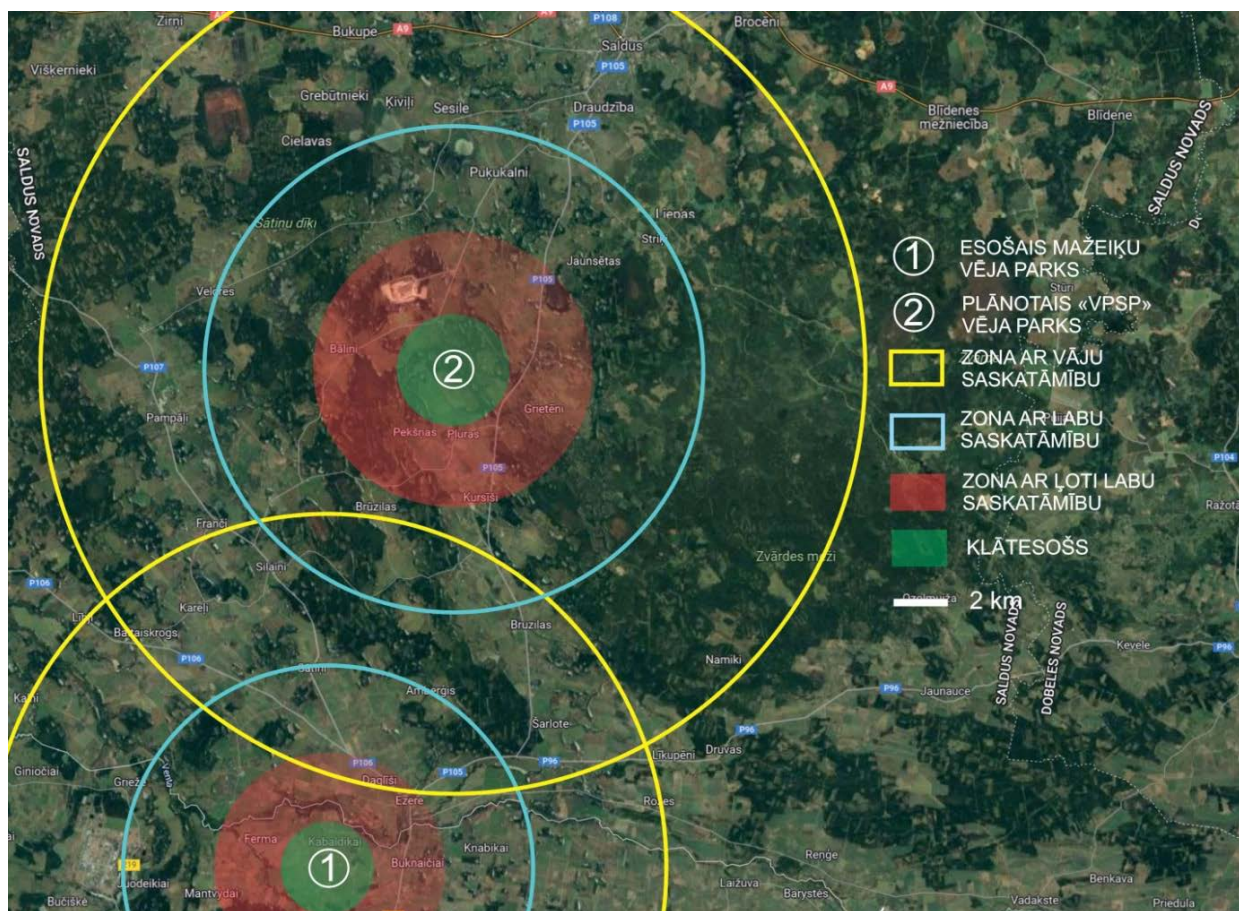
Kopumā konkrētā apvidus ainava ar atsevišķiem izņēmumiem ir samērā vienvēidīga. Lielākoties paveras plaši atvērti skati ar tālu perspektīvu, taču vietās, kur parādās atsevišķas koku grupas, arī jau minētās viensētas, vai mazāki meža nogabali, tomēr iezīmējas arī ainavas estētiskās kvalitātes. Jāuzver – lai gan teritorija nav raksturojama kā īpaši vērtīga ainava, pētāmās teritorijas tuvumā nav sastopamas degradētas teritorijas, un tas ir ļoti nozīmīgs ainavu kvalitātes aspekts. Līdz ar to, kaut arī apvidus nav raksturojams kā vizuāli unikāls vai īpaši augstvērtīgs, tajā ir kvalitatīvas ainavas iezīmes.

Plānotās darbības kontekstā jāatzīmē, ka VES būvniecība ir ļoti sensitīva, īpaši, ja runa ir par esošās ainavas ietekmēšanu. Nenoliedzami, tam ir lielāka vai mazāka vizuālā un arī emocionālā ietekme gan uz ainavu, gan sabiedrību. Lai arī VES ekspluatācijas aptuvenais termiņš ir pietiekami ilgs – vidēji 50 gadi –, salīdzinājumā ar citiem risinājumiem, kas saistīti ar enerģijas iegūšanu no atjaunīgajiem resursiem, tas ir viens no tiem, kuru pielietojot konkrētās teritorijas var turpināt izmantot atbilstoši līdzšinējai funkcijai.

Sabiedrības informēšanai un dialoga izveidošanai visefektīvāk darbojas reāli piemēri. Konkrētajā situācijā jāatzīmē, ka aptuveni 20 km no pētāmās teritorijas – Lietuvas administratīvajā teritorijā – atrodas VES „Mažeikų vēja parks”. Tur izvietotas 19 vēja stacijas ar masta augstumu 120 m un rotora diametru 116,8 m, maksimālais stacijas augstums pilnā vertikālē sasniedz 178,4 m. Lai arī staciju izmēra ziņā tas ir mazāks kā plānotais „VPSP” vēja parks Saldus novadā, konkrētajā sistuācijā tas ir samērojams un izmantojams par uzskatāmu piemēru. Arī ģeomorfoloģiskie apstākļi un ainaviskais raksturs, tajā skaitā zemes virsmas apaugums, ir līdzīgs kā pētāmajai teritorijai, līdz ar to, fiksējot un nosakot VES „Mažeikų vēja parks” vizuālās ietekmes zonas un ietekmes intensitāti, tās proporcionāli var attiecināt uz pētāmās teritorijas plānoto darbības zonu.

Apsekojot Mažeikų vēja parku dabā un novērtējot staciju saskatāmību un vizuālo ietekmi uz ainavvidi, no apkārtesošajiem ceļiem tika fiksētas konkrētas zonas, no kurām paveras skati uz šo vēja parku. Līdz ar to tika izdalītas četras vizuāli pieejamas zonas: zona ar vāju vēja ģeneratoru saskatāmību, zona ar labu vēja ģeneratoru saskatāmību, zona ar ļoti labu vēja ģeneratoru saskatāmību un zona ar vēja ģeneratoru tiešu klātesību.

Uzskatāmības nolūkā konkrētās zonas tika savietotas ar satelītkarti (skatīt shēmu turpmāk). Šeit gan jāatzīmē, ka norādītās zonas ir iezīmētas aptuveni, atsevišķi neizdalot apaugumu, reljefu vai citu elementu klātbūtni, kas darbojas kā papildu skata ierobežotājs. Tas nozīmē – ja no viena skatpunkta redzamība ir samērā laba, tad, mainoties, piemēram, apaugumam vai nokļūstot relejefa padziļinājumā tādā pašā attālumā, skats uz konkrēto objektu var būt nedaudz vai pilnībā aizsegts. Fotofiksācijas un saskatāmības raksturojums atspoguļots atzinuma pielikumā Nr. 1.

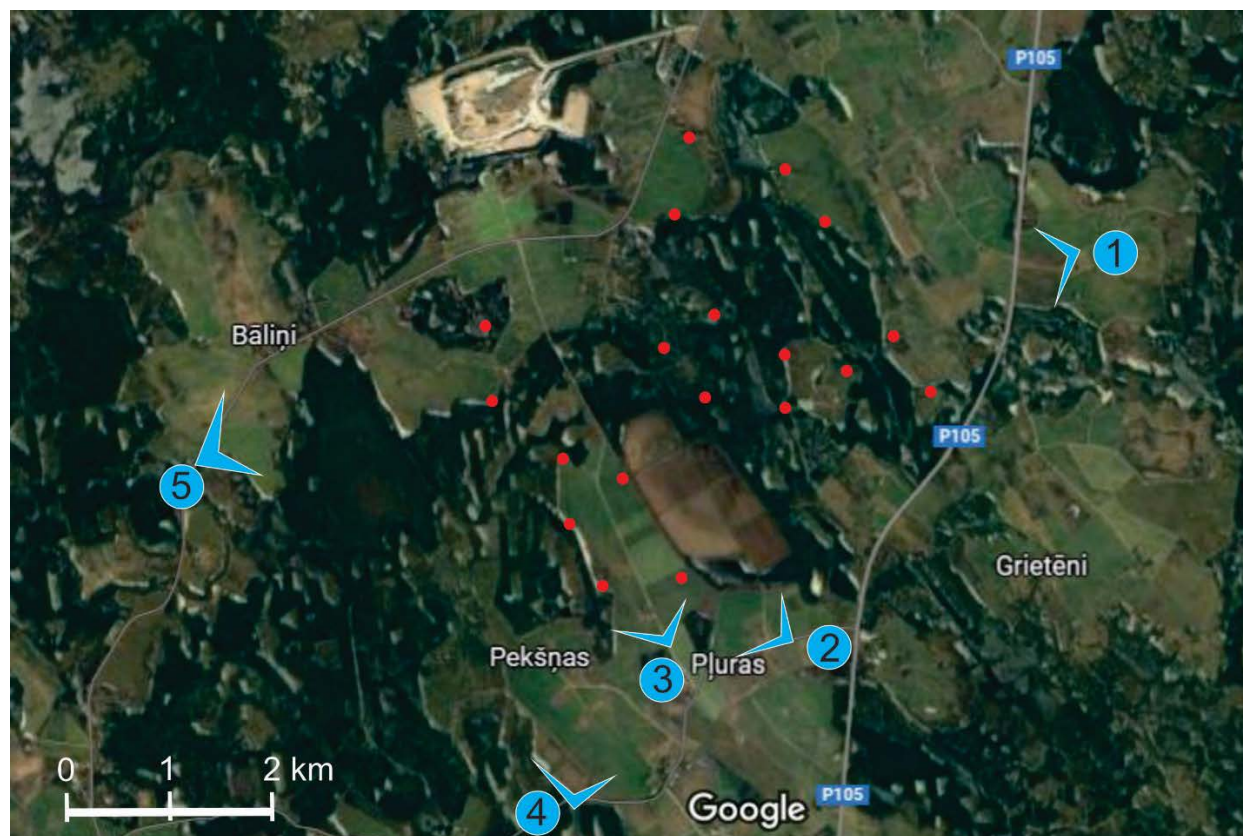
Shēma ar aptuvenās saskatāmības zonām Mažeikų vēja parkam (1) un provizorisks vizuālās pieejamības zonas plānotajam „VPSP” parkam (2).

Ainavā integrējot jaunus objektus, ļoti svarīgs ir esošo elementu kopums tajā, to daudzveidība un savstarpējā mijiedarbība, kas ir noteicošais faktors estētisku skatu veidošanā. Piemēram, ainavas apaugums un apvidus ģeomorfoloģija, savstarpēji mijiedarbojoties, konkrētu ainavvidi padara mainīgu – vietām atverot skatu un pilnībā eksponējot konkrētus elementus, citviet uz mirkli to aizsedzot pavisam.

Vēja staciju integrēšanai ainavā noteicošie kritēriji ir ainavas pamatstruktūra, mēroga saderība, elementu proporcija un savstarpējā vizuālā mijiedarbība, jo ir aplami uzskatīt, ka VES izbūvei jaatvēl tikai tās teritorijas, kas no ainaviskā viedokļa ir raksturojamas kā mazvērtīgas vai bez īpašām ainavu vērtībām.

Nemot vērā minēto, tajā skaitā to, ka ainavas vizuālā kvalitāte lielā mērā ir atkarīga no tās fiziskās pieejamības, ko pamatā nodrošina esošā ceļu struktūra, kā arī to, ka

konkrētajā gadījumā apdzīvoto vietu (ciemu) izvietojums attiecībā pret plānotās darbības teritoriju nav noteicošais, plānotās darbības ietekme uz esošā apvidus ainavu vērtēta no blakus esošajiem ceļiem, no kuriem, kā secināts, labi redzama arī kopējā apvidus ainavvides struktūra.

Skatpunktu karte ar vērtējamo fotomontāžu piesaistēm.

Fotomontāžām ir izvēlēti skati no blakus esošajiem ceļiem, kuri ir līdz 3 km attālumā no plānotajām vēja staciju uzstādīšanas vietām, kas atkarībā no reljefa, skatu atvēruma un konkrētā attāluma atbilstu objektu klātesošanai, ļoti labai un labai saskatāmībai.

Skats Nr. 1. Aptuvenais attālums līdz tuvākajai stacijai – apmēram 2 km. Saskaņā ar saskatāmības zonējuma raksturojumu šis skats pieskaitāms zonai ar ļoti labu saskatāmību, taču, ņemot vērā, ka pārējās stacijas atrodas dziļāk teritorijā un kopējais staciju savstarpējais izvietojums ir izklaidus, tad ar ļoti labu redzamību raksturojamas priekšpusē esošās stacijas. Pārējo staciju saskatāmības intensitāte pakāpeniski samazinās, līdz galējās pilnībā saplūst ar fonu.

Skats Nr. 2 (fotomontāža sagatavota uz attēla pamatnes, kas iegūta no „Google” datubāzes) vērsts no autoceļa V1163 plānotās darbības teritorijas virzienā. Aptuvenais attālums līdz tuvākajām stacijām – apmēram 1 km. Šādā attālumā stacijas vizuāli raksturojamas kā klātesošas. Tās ir labi pamanāmas, īpaši tās, kas skatā atrodas vistuvāk. Skata centrālajā daļā esošais koku puduris, kam kreisajā pusē izvietots masts, atbilstoši teritorijas apsekošanā konstatētajam ir lauku viensētas īpašums. Izvērtējot gan emocionālo, gan vizuālo aspektu, šajā konkrētajā zonā iezīmējas konfliktsituācija.

Skats Nr. 3 fiksēts uz esošā pašvaldības ceļa, kas savieno autoceļu V1162 un V2263. Skata vērsums – pret ziemeļiem. Līdzīgi kā iepriekšējā skatā, arī šajā redzams vizuāls konflikts – priekšplānā esošā stacijas masta proporcija attiecībā pret blakus esošo lauku sētu ir nesamērīga. Pārējie masti, kas atrodas tālāk un kuru aptuvenais attālums sasniedz apmēram 2 km, ainavā iekļaujas harmoniskāk.

Skats Nr. 4 paveras no autoceļa V1163 plānotās darbības skartās teritorijas virzienā. Aptuvenais attālums līdz tuvākajām stacijām ir 2–3 km. Vizuāli stacijas ir labi pamanāmas, bet tās iekļaujas kopējā ainavā un nav uzskatāmas par degradējošiem elementiem. Turklāt šajā skatā jāpievērš uzmanība tam, ka fotomontāžā uzrādītas 17 stacijas, kas plānotās darbības laikā tiks optimizētas līdz 12. Tas nozīmē, ka gan staciju būs mazāk, gan to izvietojums retāks.

Skats Nr. 5 vērsts no autoceļa V1162 plānotās darbības teritorijas virzienā. Aptuvenais attālums līdz plānotās darbības teritorijai – ne mazāk kā 3 km. No vizuālā aspekta arī šajā situācijā, lai gan redzamais skats pats par sevi ir estētiska lauku līdzenuma ainava ar mežu un zemes ceļu, līdz ar VES integrēšanu nav saskatāma ainavas vizuālā pasliktināšanās.

Novērtējot plānotās darbības vizuālo ietekmi uz kopējo ainavu, secināms, ka lielākoties tā ir vizuāli samērojama un plānotās stacijas diezgan labi iekļaujas kopējā ainavā. Vizuālā konflikta vieta ir zonas pie lauku viensētām. Lai gan konkrētajā apvidū to ir samērā maz, tomēr no publiski pieejamajiem skatpunktiem ir vietas, kur tās atrodas pietiekami tuvu VES, lai to savstarpējā proporcija būtu viegli uztverama un tiktu novērota vizuālā nesamērība.

4. Secinājumi un rekomendācijas

Gan ainavu, gan tajā esošos elementus cilvēks vislabāk uztver un kā estētiski pievilcīgus novērtē, ja ainavā ir ritma, krāsas un faktūras dažādība. Tas piešķir vizuālo dinamiku, taču tajā pašā laikā nedrīkst izjaukt kopējo ainavvides līdzsvaru. Līdz ar to ir svarīgi, kā jauns elements tiek *ienests* konkrētajā ainavā, kas tam atrodas apkārt, cik tālu un kādā mērogā un proporcijā. Tādējādi tas var radīt konkrētu vizuālo raksturu – elements var būt organiski un pārdomāti integrēts vai vienkārši *iemests*.

Kopumā izvērtējot esošās teritorijas ainavas kvalitāti un tās vērtības, kā arī plānotās darbības vizuālo ietekmi uz tām, būtisku iebildumu plānotās darbības realizācijai nav.

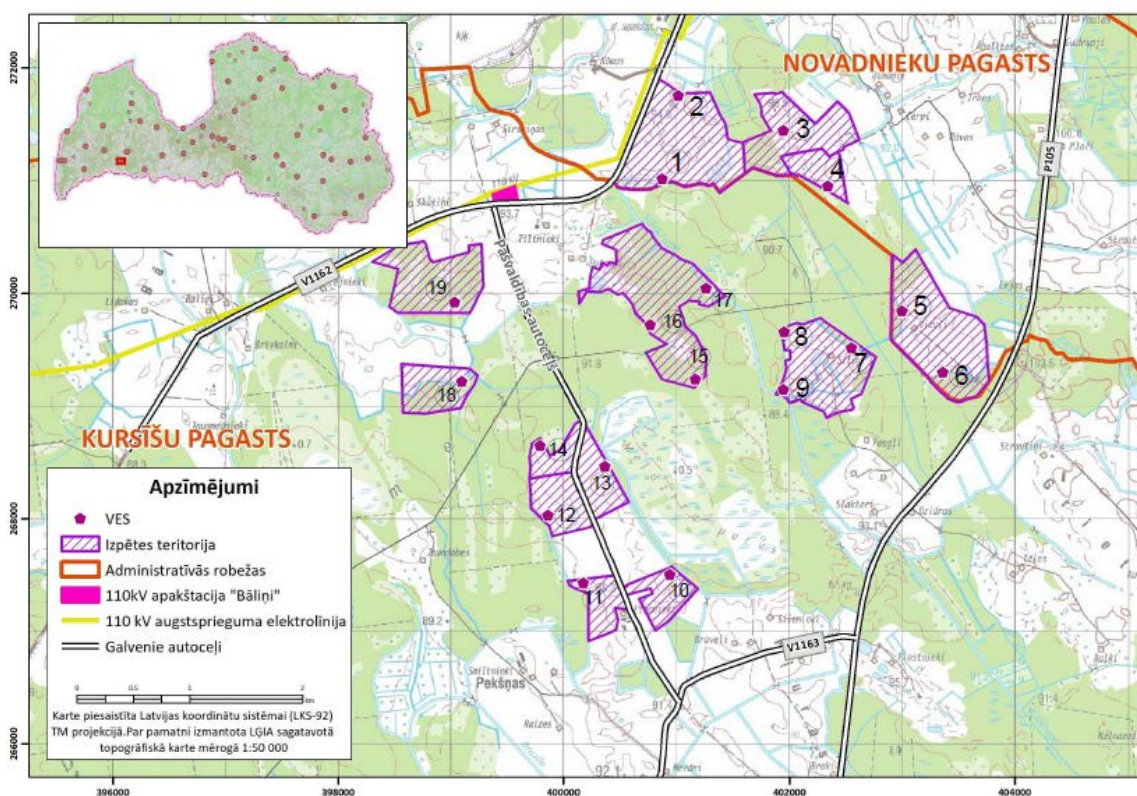
Apvidus kopējā ainava raksturojama kā vienkārša, atsevišķos skatos ar vizuāli estētisku ainavu elementu klātbūtni, taču kopumā – bez īpaši augstvērtīgas ainavas iezīmēm, ko VES realizācija varētu kardināli mainīt. Svarīgi atzīmēt, ka pētāmajā teritorijā nav sastopamas īpaši degradētas teritorijas un paredzams, ka plānotā darbība šo procesu neveicinās.

Nenoliedzami, realizējot plānoto darbību, vizuālā ietekme būs, taču vairumā situāciju tā nav uzskatāma par ainavvidi degradējošu vai estētisko kvalitāti samazinošu.

Būtiskākā plānotās darbības vizuālā ietekme vērtējama uz lauku apbūvi – viensētām, kas konkrētajā apvidū izvietojušās izklausās un ir reti sastopamas, bet atsevišķās vietās ar plānoto darbību tām ir tieša vizuālā ietekme, kā, piemēram, mājām „Brūveļi”, „Silenieki”, „Sudmaļi”, kas atrodas plānotās darbības skartā apvidus dienvidu daļā. Kā minēts iepriekš, lai gan lauku viensētām nav īpaša arhitektoniskā vērtība, no ainaviskā viedokļa tās uzskatāmas par kultūrainavas elementu. Līdz ar to, ņemot vērā, ka atsevišķās vietās stacijas un viensētas atrodas pietiekami tuvu viena otram, šīs zonas pirms darbības realizācijas uzsākšanas, iespējams, ir jāvērtē detalizētāk, jo apvidū ir sastopamas arī neapdzīvotas viensētas un tādas, no kurām pāri palikušas tikai drupas. Šādā gadījumā ir atbalstāma ideja par ēku nojaukšanu, kā tas ir plānots ar mājām „Liepnieki”, „Siliņi” un „Vizuļi”, tādējādi atbrīvojot zonu optimālai staciju izvietojumam.

Kopumā izvērtējot piedāvāto staciju izvietojumu un saglabājamo staciju novietojumu no ainaviskā viedokļa, jāņem vērā divi aspekti – ilgtermiņa ietekmes būtiskums, piemēram, uz apkārtesošajām ainavas bioloģiskajām vērtībām, un vizuālā ietekme, kas vislabāk novērtējama no publiskajiem un stratēģiski nozīmīgajiem ceļiem.

Saistībā ar tuvumā esošo vērtīgo teritoriju atrašanās vietu attiecībā pret vēja ģeneratoru izvietojumu – gan būvniecības darbi, gan arī pašu staciju darbības princips nenoliedzami varētu ietekmēt apstākļus to tiešā tuvumā, kas savukārt ilgtermiņā var ietekmēt arī plašāku ainavu apvidu **un tā bioloģiskās vērtības, bet, kā jau minēts atzinuma sākumā, tas ir atbilstošās nozares speciālistu kompetencē.** Neatkarīgi no pieņemtā lēmuma pasākumi, kas attiecas uz vides aizsardzību, izmantojot saudzīgas būvniecības tehnoloģijas un dabai drošus materiālus, ir prioritāri.

Plānoto staciju izvietojums. Staciju numerācija izvēlēta pēc nejaušības principa.

No vizuālā aspekta rekomendējams atteikties no vēja stacijas Nr. 1, Nr. 2, Nr. 6 un Nr. 10 (skatīt shēmu iepriekš). Neparedzot staciju Nr. 1, Nr. 2 un Nr. 6, VES ārējais perimetrs vizuāli tiktu atvēršts no publiskajiem ceļiem, tādējādi palielinot iespēju, ka stacijas vizuāli daudz veiksmīgāk iekļautos ainavā un veidotu vienotu ainavisko telpu ar

apkārtni, nevis dominētu pār to. Savukārt staciju Nr. 10 ieteicams neparedzēt nelielā attāluma līdz lauku viensētu apbūvei dēļ, jo konkrētajā situācijā, pamatojoties uz sagatavotajām fotomontāžām, konstatēts, ka tā vizuāli dominēs pār esošajām viensētām, disonējot ar kopskatu.

Sagatavoja:

Gunita Čepanone,
sertificēta ainavu arhitekta
Sert. Nr. 45-2011

Pielikums Nr. 1
*Fotofiksācijas ar Mažeiku vēja parka staciju vizuālo
saskatāmību atkarībā no skatu līnijas garuma*

Vizuālā saskatāmība – klātesoša. Atrodies staciju tiešā tuvumā vai VES teritorijā, ģeneratori ir aplūkojami pavisam tuvu, kas ļauj saskatīt arī detaļas, un lielākoties stacijas pašas vizuāli eksponējas kā konkrēti objekti. Tām ir dominējošs raksturs. Fotofiksācija uzņemta Mažeiku vēja parka teritorijā.

Vizuālā saskatāmība – ļoti laba. Zona, kas atrodas 2–3 km attālumā no VES, raksturojama ar ļoti labu saskatāmību. Šādā attālumā var ne tikai saskatīt atsevišķas detaļas, bet arī uztvert skatu kopumā, tāpat iespējams novērtēt gan tā proporciju un mērogu, gan atsevišķu elementu kopu un dažādu elementu savstarpēju mijiedarbību. Fotofiksācija uzņemta no autoceļa P106 aiz Ezeres.

Vizuālā saskatāmība – laba. Zonā, kas atrodas 3–7 km attālumā no VES teritorijas, ģeneratori vizuāli kļūst par ainavvides elementu, pakāpeniski saplūstot ar kopējo ainavu, jo, pieaugot skatu līnijas garumam, pieaug arī ainaviskās telpas vizuālās informācijas daudzums, līdz ar to ir mazāka iespēja, ka skats fokusēsies uz kaut ko konkrētu. Tieši otrādi – tiks uztverta ainava kopumā. Fotofiksācija uzņemta pie autobusu pieturas „Aizdambji”.

Vizuālā saskatāmība – vāja. Skati, kas vērsti uz VES teritoriju 7–12 km attālumā, raksturojami ar ļoti vāju saskatāmību. Turklāt šādā attālumā tā lielā mērā atkarīga no ainavsegas un apvidus ģeomorfoloģijas, to var ietekmēt arī meteoroloģiskie apstākļi – jo skaidrāki un labvēlīgāki laikapstākļi, jo labāka ir saskatāmība. Šādā attālumā liela nozīme varētu būt arī priekšzināšanām par konkrēto teritoriju un elementiem tajā, proti, ja cilvēks apkārtnē lūkojas ar mērķi atrast kaut ko konkrētu, tad viņš to pamanīs ātrāk, taču, ja cilvēkam šis elements ir kā pārsteiguma moments, visticamāk, šādā attālumā lielākas iespējas to pamanīt ir tad, ja skata vērsums būs frontāls.

Rezumējot informāciju par Mažeiku vēja paraka vizuālo ietekmi uz apkārtni, jāatzīmē, ka tur stacijas izvietotas, neievērojot stingru regularitāti. Atsevišķas stacijas ir izvietotas ar nelielu nobīdi no lineārajām asīm, tādējādi masti vizuāli tiek uztverti, it kā būtu izvietoti izklaidus grupās, ļaujot labi nolasīt tuvāk esošās stacijas, savukārt tālāk esošās kļūst par fona elementu, kas ne tikai nodrošina to, ka kopējā VES apjoma vizuālā ietekme samazinās, bet arī optiski saglabā skata telpiskumu.

Nr. 45-2011

Gunita Čepanone
ainavu arhitekts

/personas kods 060382-10001/
ir sertificēta ainavu arhitektūrā

Latvijas Ainavu arhitektu asociācijas
valdes priekšsēdētāja

Daiga Zigmunde

Speciālistu sertificēšanas komisijas
administratore

Evita Zavadska

Rīgā, 2018. gada 9. martā
WWW.LAAAB.LV